

ŠKOLSKI ESEJ NA DRŽAVNOJ MATURI

Edukacija za nastavnike hrvatskoga jezika, siječanj 2025.

ŠKOLSKI ESEJ

- treća ispitna cjelina
- interpretacijski esej
- 160 minuta
- U školskome eseju pristupnik:
 - iznosi svoje znanje i spoznaje o književnim djelima na temelju teorije književnosti i povijesti književnosti
 - pokazuje cjelovito razumijevanje književnih djela s popisa obvezatnih tekstova.

ŠKOLSKI ESEJ

- U školskoj godini 2024./2025. ispituju se sljedeća književna djela:

1. Kafka, Franz, *Preobražaj*

2. Kranjčević, Silvije Strahimir, izbor iz poezije

3. Marinković, Ranko, *Kiklop*

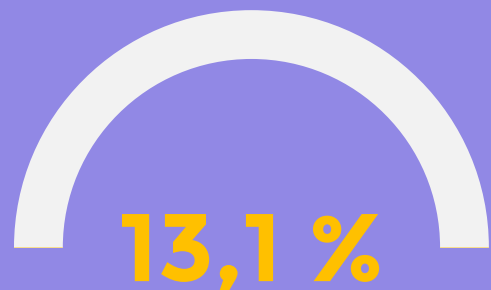
4. Matoš, Antun Gustav, izbor iz novela

(*Cvijet sa raskršća, Camao, Kip domovine leta 188**)

5. Sofoklo, *Antigona*

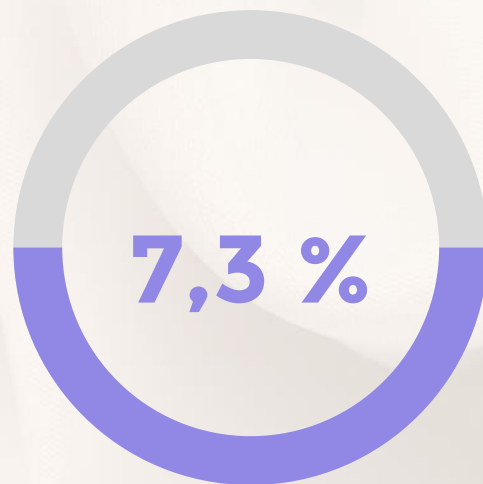
6. Šenoa, August, *Prijan Lovro*.

2022./2023.

pristupnici koji nisu
položili ispit iz Hrvatskoga
jezika na državnoj maturi

2022./2023.

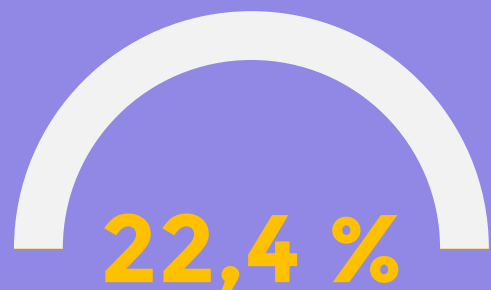
pristupnici koji su ostvarili
„nulu” na eseju iz
Hrvatskoga jezika

2022./2023.

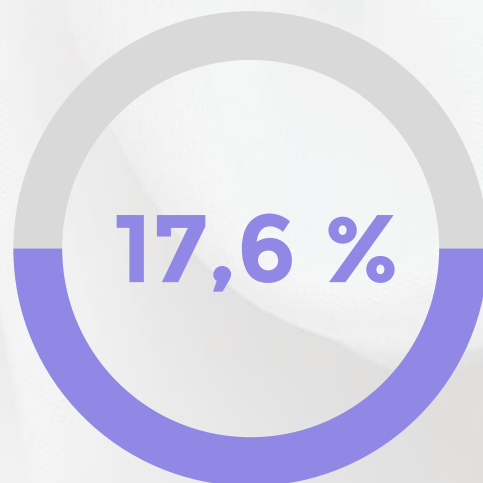
prosječna ocjena iz
Hrvatskoga jezika na
državnoj maturi

2023./2024.

pristupnici koji nisu položili ispit iz Hrvatskoga jezika na državnoj maturi (od toga esej ispod praga prolaznosti 21,7 %)

2023./2024.

pristupnici koji su ostvarili „nulu” na eseju iz Hrvatskoga jezika

2023./2024.

prosječna ocjena iz Hrvatskoga jezika na državnoj maturi

SAMO ESEJ – ISPOD PRAGA PROLAZNOSTI %

Gimnazije

3,3

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. A small yellow segment at the top represents 3.3% of the total. The chart is set against a purple background with a white location pin shape at the bottom.

Strukovne škole

33,3

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. A yellow segment at the top represents 33.3% of the total. The chart is set against a white background with a purple location pin shape at the bottom.

Ostali

31,5

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. A yellow segment at the top represents 31.5% of the total. The chart is set against a purple background with a white location pin shape at the bottom.

SAMO ESEJ – „NULE” %

Gimnazije

2,4

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. A small orange segment represents 2.4% of the total. The number 2,4 is displayed in the center.

Strukovne škole

27,8

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. A large orange segment represents 27.8% of the total. The number 27,8 is displayed in the center.

Ostali

21,6

A donut chart with a purple outer ring and a lighter purple inner ring. An orange segment represents 21.6% of the total. The number 21,6 is displayed in the center.

ŠKOLSKI ESEJ – VREDNOVANJE

- 15 bodova (30 bodova)
- najmanje 440 riječi
- pet sastavnica:
 1. središnja tvrdnja
 2. argumentacija
 3. povezanost teksta
 4. upotreba rječnika
 5. pravopisna i gramatička točnost
- U svakoj je sastavnici moguće ostvariti najviše 3 boda.

ŠKOLSKI ESEJ – STRUKTURA ZADATAKA

Esejski zadatak sastoji se od:

- upute
- polaznoga pitanja
- polaznoga teksta / polaznih tekstova
- smjernica za pisanje školskoga eseja.

Uputa:

Školski esej oblikujte s obzirom na zadani zadatak.

Oblikujte ga kao zaokruženu cjelinu s uvodom, razradom i zaključkom.

Pazite da Vaš školski esej bude pravopisno, gramatički i leksički točan.

Sve smjernice morate uvrstiti u školski esej.

Školski esej mora imati najmanje 440 riječi.

ŠKOLSKI ESEJ – STRUKTURA ZADATKA

Polazno pitanje

Polazni tekst

Smjernice

- U uvodu:
 - ukratko predstavite autora i djelo
 - u jednoj rečenici ili više rečenica oblikujte tvrdnju kojom ćete odgovoriti na polazno pitanje i tako najaviti ono o čemu ćete pisati u središnjemu dijelu eseja.
 - U središnjemu dijelu eseja razradite i argumentirajte svoju tvrdnju kojom ste odgovorili na polazno pitanje tako da argumentacija:
 - proizlazi iz razumijevanja djela u cjelini
 - proizlazi iz sadržajne i stilske analize polaznoga teksta i njegove uloge u djelu u cjelini
 - bude povezana s književnopovijesnim kontekstom u kojemu je djelo nastalo.
- Svoj tekst rasporedite u odlomke koji su jasno, logično i smisleno povezani.
- U zaključku sažeto istaknite ono najvažnije o čemu ste pisali u središnjemu dijelu eseja.

STRUKTURA ESEJA

- **UVOD:**

1. ključni podatci o autoru i djelu
2. središnja tvrdnja (fokus, osnovna ideja) – odgovor na polazno pitanje

- **RAZRADA:**

- prvi odlomak
 1. prvi argument
 2. podupirući podatci (polazni tekst, djelo u cjelini, uloga polaznoga teksta, književnopovijesni kontekst)
- drugi odlomak
 1. drugi argument
 2. podupirući podatci (polazni tekst, djelo u cjelini, uloga polaznoga teksta, književnopovijesni kontekst)
- treći odlomak – nije nužan

- **ZAKLJUČAK:**

- ✓ sažeti najvažnije iz razrade: ne iznositi nove podatke!

Središnja tvrdnja eseja (fokus, osnovna ideja) kojom se odgovara na polazno pitanje jasna je, točna i pokazuje temeljito poznavanje i razumijevanje djela u cjelini. U razradi središnje tvrdnje ističu se upravo one književne odrednice (književnopovijesne, tematske, idejne, stilske) koje su važne za esejski zadatak.

Navedena su dva ili tri argumenta kojima se jasno obrazlaže središnja tvrdnja. Svaki je argument temeljito objašnjen i potkrijepljen pojedinostima (citatima, parafrazama i primjerima) kojima se pokazuje temeljito poznavanje i razumijevanje djela u cjelini. **Argumentacija** se temelji na cjelovitoj sadržajnoj i stilskoj analizi zadanoga ulomka. Određuje se važnost ulomka za smisao djela u cjelini.

Esej se sastoji od uvoda, razrade i zaključka koji su povezani tako da čitatelju omogućuju praćenje središnje tvrdnje koja se argumentima razrađuje u eseju. Argumenti navedeni u razradi eseja raspoređeni su u odlomke koji su jasno, logično i smisleno strukturirani. **Povezanost teksta** postiže se gotovo u potpunosti, upotrebom jezičnih sredstava koja pridonose povezanosti teksta.

Raspon **rječnika** širok je i primjeren stilu školskoga eseja. Dosljedno se i točno upotrebljavaju književnopovijesni i književnoteorijski pojmovi. Riječi i izrazi iz općega rječnika točno se upotrebljavaju.

Esej je **pravopisno i gramatički** točan.

Esej se neće vrednovati:

- ako pristupnik nije odgovorio na zadane smjernice, tj. ako je zadatak neispunjen (da bi se školski esej vrednovao, pristupnik mora ostvariti barem jedan bod u sastavnici *središnja tvrdnja*)
- ako nema dovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10 % od donje granice zadanoga broja riječi)
- ako je esej napisan potpuno nečitkim rukopisom
- ako je esej napisan velikim tiskanim slovima

POLAZNO PITANJE: Zašto su likovi Sonje i Dunje u romanu *Zločin i kazna* primjer požrtvornosti?

PRIMJERI ODGOVORA NA POLAZNO PITANJE:

- Likovi Sonje i Dunje primjer su požrtvornosti jer su pristale žrtvovati sebe da bi spasile svoje obitelji od propasti.
- Likovi Sonje i Dunje primjer su požrtvornosti jer se Sonja bavi prostitucijom da bi prehranila obitelj, a Dunja pristaje na brak bez ljubavi kako bi financijski pomogla bratu i majci.

PRIMJERI ARGUMENATA UZ OVE ODGOVORE NA POLAZNO PITANJE:

- PRVI ARGUMENT: Sonja prodaje svoje tijelo kako bi prehranila obitelj.
- DRUGI ARGUMENT: Dunja se planira udati za čovjeka kojega ne voli kako bi pomogla bratu i majci.

Zašto su likovi Sonje i Dunje u romanu *Zločin i kazna* primjer požrtvovnosti?

Roman *Zločin i kazna* jedan je od najpoznatijih ruskih realističkih romana, a njegov se autor Dostojevski u njemu bavi psihološkim, filozofskim i socijalnim temama. Njegov je prikaz ruskog društva mračan, a tomu su vjerojatno pridonijeli detaljni opisi sirotinje i težak društveni položaj ženskih likova među kojima se ističu likovi Sonje i Dunje. Sonja Marmeladova kći je bivšeg činovnika, alkoholičara Marmeladova, s kojim se na početku romana upoznaje glavni lik Raskolnikov, a Dunja je Raskolnikovljeva sestra. I jedna i druga likovi su plemenitih žena zato što se nesebično žrtvuju za članove svojih obitelji.

Zašto su likovi Sonje i Dunje u romanu *Zločin i kazna* primjer požrtvornosti?

Roman *Zločin i kazna* jedan je od najpoznatijih ruskih realističkih romana, a njegov se autor Dostojevski u njemu bavi psihološkim, filozofskim i socijalnim temama. Njegov je prikaz ruskog društva mračan, a tomu su vjerojatno pridonijeli detaljni opisi sirotinje i težak društveni položaj ženskih likova među kojima se ističu likovi Sonje i Dunje. Sonja Marmeladova kći je bivšeg činovnika, alkoholičara Marmeladova, s kojim se na početku romana upoznaje glavni lik Raskolnikov, a Dunja je Raskolnikovljeva sestra. I jedna i druga likovi su plemenitih žena zato što se nesebično žrtvuju da bi članove svojih obitelji spasile od propasti.

Naime, Sonja je plemenita djevojka koja „prodaje“ svoje tijelo kako bi prehranila osiromašenu obitelj koju je otac zbog svojega alkoholizma doveo do ruba očaja. U prvome polaznome tekstu njezin otac Marmeladov pripovijeda kako ju je njegova žena, a Sonjina maćeha, Katerina Ivanovna, potaknula da se oda prostituciji. Sonjina nevjerica zbog Katerinina prijedloga naglašava se upotrebom upitne rečenice: „Pa zar zbilja, Katerino Ivanovna, da se u takvo što upustim?“ Katerinin je odgovor ispunjen ironijom: „Baš mi je i to neko blago!“ Ipak, zbog obiteljske bijede i gladi, ali i zbog svoje pokornosti, poslušnosti i dobrote, Sonja je pristala žrtvovati samu sebe. Prvi polazni tekst ulomak je s početka romana i u njemu se psihološki uvjerljivo i vrlo potresno prikazuje bijeda u kojoj obitelj Marmeladov živi. Detaljna psihološka i socijalna karakterizacija likova, koja je tipična za realizam, potresno dočarava glad (djeca nemaju po tri dana kore kruha) Katarinine djece te bijedu i jad najnižih društvenih slojeva. U ulomku je psihološki vrlo snažno prikazano koliko je Sonja propatila nakon što je prvi put pristala žrtvovati se: „Ni riječi nije progovorila, ni da je pogleda, samo je uzela naš veliki, zeleni rubac od polusukna (imamo takav jedan zajednički rubac), pokrila se njime preko glave i legla u krevet, okrenula lice zidu, samo joj se ramena i cijelo tijelo neprestance tresu...” Nakon što je dobila žutu knjižicu, koju dobivaju prostitutke, morala se preseliti, a nakon očeve i maćehine smrti nastavlja se brinuti o bratu i sestrama. Sonja je istinski dobra osoba, stidi se svog posla i ostaje duhovno čista, veliki je vjernik i nada se će za nju doći bolji dani. Pomalo je paradoksalno da je lik prostitutke oličenje ideje kršćanskog milosrđa, humanosti i morala, a njezinim likom Dostojevski iskazuje kritiku društvu.

Naime, Sonja je plemenita djevojka koja „prodaje“ svoje tijelo kako bi prehranila osiromašenu obitelj koju je otac zbog svojega alkoholizma doveo do ruba očaja. U prvome polaznome tekstu njezin otac Marmeladov **pripovijeda** kako ju je njegova žena, a Sonjina maćeha, Katerina Ivanovna, potaknula da se oda prostituciji. Sonjina nevjerica zbog Katerinina prijedloga naglašava se upotrebom **upitne rečenice**: „Pa zar zbilja, Katerino Ivanovna, da se u takvo što upustim?“ Katerinin je odgovor ispunjen **ironijom**: „Baš mi je i to neko blago!“ Ipak, zbog obiteljske bijede i gladi, ali i zbog svoje pokornosti, poslušnosti i dobrote, Sonja je pristala žrtvovati samu sebe. Prvi polazni tekst ulomak je s početka romana i u njemu se psihološki uvjerljivo i vrlo potresno prikazuje bijeda u kojoj obitelj Marmeladov živi. Detaljna psihološka i socijalna karakterizacija likova, koja je tipična za realizam, potresno dočarava glad (djeca nemaju po tri dana kore kruha) Katarinine djece te bijedu i jad najnižih društvenih slojeva. U ulomku je psihološki vrlo snažno prikazano koliko je Sonja propatila nakon što je prvi put pristala žrtvovati se: „Ni riječi nije progovorila, ni da je pogleda, samo je uzela naš veliki, zeleni rubac od polusukna (imamo takav jedan zajednički rubac), pokrila se njime preko glave i legla u krevet, okrenula lice zidu, samo joj se ramena i cijelo tijelo neprestance tresu...” Nakon što je dobila žutu knjižicu, koju dobivaju prostitutke, morala se preseliti, a nakon očeve i maćehine smrti nastavlja se brinuti o bratu i sestrama. Sonja je istinski dobra osoba, stidi se svog posla i ostaje duhovno čista, veliki je vjernik i nada se će za nju doći bolji dani. Pomalo je paradoksalno da je lik prostitutke oličenje ideje kršćanskog milosrđa, humanosti i morala, a njezinim likom Dostojevski iskazuje kritiku društvu.

Osim Sonjine žrtve u romanu se može pratiti i Dunjino žrtvovanje – ona se odriče vlastitoga dobra kako bi bratu zajedno s majkom omogućila studiranje te pristaje na neprihvatljiv brak sa starijim i proračunatim Lužinom kojeg ne voli. U polaznome tekstu, ispriповijedanome u 3. licu, može se pratiti Dunjin i Raskolnikovljev dijalog, koji vode nakon što su ona i majka došle u Petrograd kako bi se Dunja udala za Lužina. Vidljivo je da je Raskolnikov svjestan da se sestra odlučila žrtvovati za njega. Iako ju nastoji ucijeniti i uvjeriti da će morati birati između njega i Lužina pristane li se udati („Ako se ipak udaš za Lužina, neću te više smatrati sestrom.”), Dunja je izrazito ponosna i bratova joj je dobrobit važnija od vlastite. O Dunjinoj namjeri da se uda za Lužina saznaje se iz pisma na samome početku romana te je odmah jasno da se ona planira udati kako bi financijski pomogla majci i bratu. Iako Dunja to poriče, može je se nazvati tihom dobrotvorkom i jasno je da je, kao i Sonja, spremna žrtvovati sebe za obitelj. Polazni tekst u skladu s realističkom poetikom nudi i psihološku („odlučno mu i isto onako suhoparno odvratiti Dunja”) i socijalnu karakterizaciju Dunjina lika („možda baš zato što je bila siromaški obučena i što je vidio u kakvim bijednim prilikama živi”) a njezin ju razgovor s bratom razotkriva kao osobu čvrstih stavova koja je uvjerena da radi dobro kad radi za bratovu dobrobit. Dunja je spremna poniziti se udajom za čovjeka koji sebe smatra dobrotvorom i koji se svjesno ženi siromašnom djevojkom kako bi mu ona bila zahvalna, tako da je i Dunjin brak zapravo jedna vrsta prostitucije.

Osim Sonjine žrtve u romanu se može pratiti i Dunjino žrtvovanje – ona se odriče vlastitoga dobra kako bi bratu zajedno s majkom omogućila studiranje te pristaje na neprihvatljiv brak sa starijim i proračunatim Lužinom kojeg ne voli. U polaznome tekstu, ispričavanome u 3. licu, može se pratiti Dunjin i Raskolnikovljev dijalog, koji vode nakon što su ona i majka došle u Petrograd kako bi se Dunja udala za Lužina. Vidljivo je da je Raskolnikov svjestan da se sestra odlučila žrtvovati za njega. Iako ju nastoji ucijeniti i uvjeriti da će morati birati između njega i Lužina pristane li se udati („Ako se ipak udaš za Lužina, neću te više smatrati sestrom.”), Dunja je izrazito ponosna i bratova joj je dobrobit važnija od vlastite. O Dunjinoj namjeri da se uda za Lužina saznaje se iz pisma na samome početku romana te je odmah jasno da se ona planira udati kako bi financijski pomogla majci i bratu. Iako Dunja to poriče, može je se nazvati tihom dobrotvorkom i jasno je da je, kao i Sonja, spremna žrtvovati sebe za obitelj. Polazni tekst u skladu s realističkom poetikom nudi i psihološku („odlučno mu i isto onako suhoparno odvratiti Dunja”) i socijalnu karakterizaciju Dunjina lika („možda baš zato što je bila siromaški obučena i što je vidio u kakvim bijednim prilikama živi”), a njezin ju razgovor s bratom razotkriva kao osobu čvrstih stavova koja je uvjerena da radi dobro kad radi za bratovu dobrobit. Dunja je spremna poniziti se udajom za čovjeka koji sebe smatra dobrotvorom i koji se svjesno ženi siromašnom djevojkom kako bi mu ona bila zahvalna, tako da je i Dunjin brak zapravo jedna vrsta prostitucije.

Može se zaključiti da je Dostojevski u svojem romanu Zločin i kazna u skladu s realističkom poetikom dao psihološke i socijalne portrete ženskih likova Sonje i Dunje s naglaskom na njihovu plemenitost i žrtvu koju su spremne podnijeti zbog vlastitih obitelji.

NAJČEŠĆE POGREŠKE – SREDIŠNJA TVRDNJA

- neprecizno određena središnja tvrdnja u uvodu
Sonja i Dunja požrtvovne su jer su dobre.
- udaljavanje od fokusa
 - esej nije usmjeren na Sonju i Dunju
 - esej je o Sonji i Dunji kao žrtvama
 - prepričava se sadržaj romana ili polazni tekstovi
 - piše se sve što se zna o djelu

NAJČEŠĆE POGREŠKE – ARGUMENTACIJA

- sadržajne netočnosti (npr. *Raskolnikov je pijanac koji pripovijeda u prvome ulomku.* ili *Razumihin je ljut na svoju sestru jer se želi udati za Lužina.* ili *Sonja je Katerini donijela čisto rublje.* ili *Puljherije je bio...*)
- uopće nema stilskih odrednica
- nejasni argumenti
- neodređena uloga polaznoga teksta
- nema podataka iz djela u cjelini
- nepovezivanje s književnopovijesnim razdobljem

NAJČEŠĆE POGREŠKE – POVEZANOST TEKSTA

- nove pojedinosti u zaključku
- detalji ili previše podataka u uvodu
- razrada nije podijeljena u odlomke; nejasna struktura središnjih odlomaka (npr. argument je na kraju odlomka umjesto na početku)
- uvođenje likova ili događaja bez konteksta

Dunja i Sonja su požrtvovne jer se odriču svoje časti radi obitelji.

- nepovezane rečenice

**citat* Iz ovog citata vidi se kakve je čudi Katerina Ivanovna.*

U drugom polaznom tekstu Raskolnikov razgovara sa Dunjom. Društvo se ni prema njemu ni prema njoj ne odnosi kako treba jer je on zbog siromaštva morao odustati od studija prava, a ona se zbog siromaštva mora udati za bogataša.

Nakon što ju Katerina proziva „gotovanko jedna, jedeš i piješ i griješ se” to jest govori joj kako je ona njen trošak, a od pripovijedača saznajemo da to nije istina i ona odluči napraviti žrtvu i nabaviti novac.

Sonja je mogla dati neki komentar, ali nije. Što nam govori da je bila zahvalna Katarini.

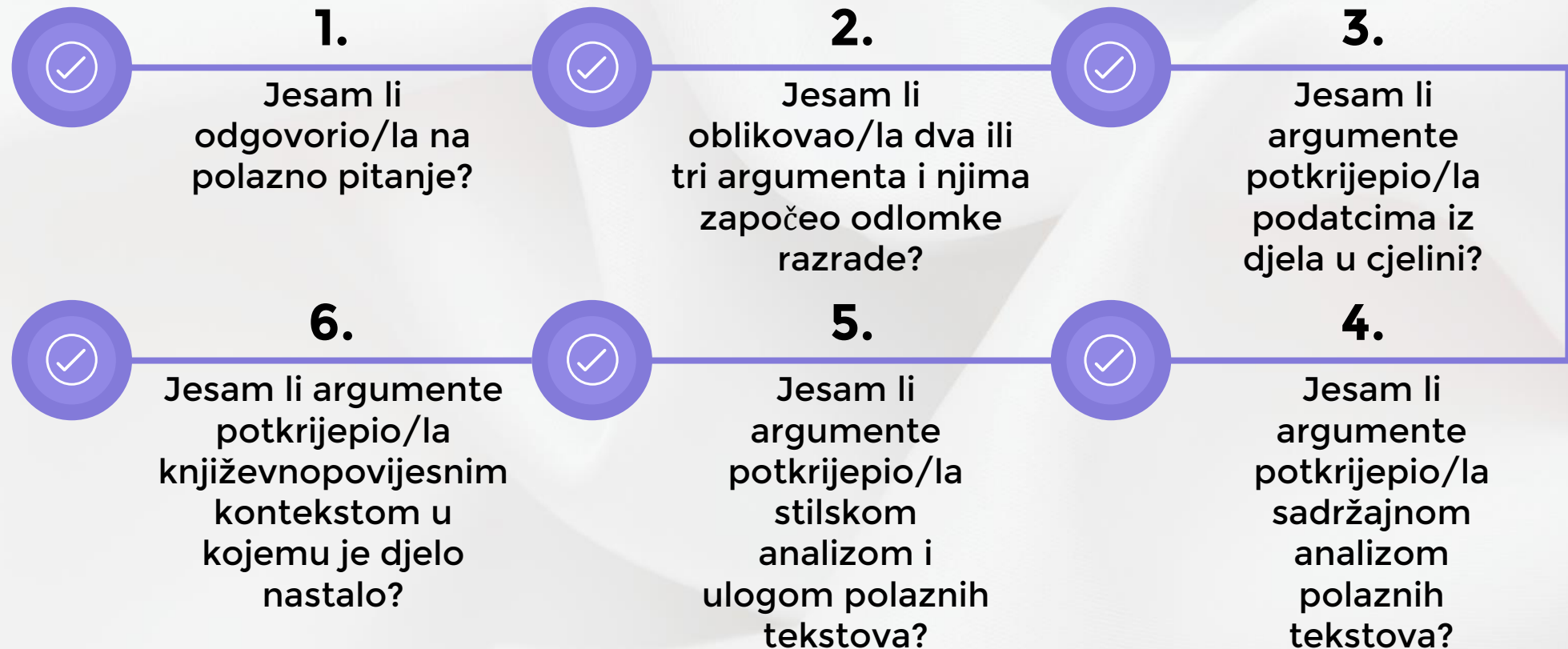
NAJČEŠĆE POGREŠKE – UPOTREBA RJEČNIKA

- nema književnoteorijskih pojmova
- 1. lice množine / nam (otklon od objektivnoga stila)
- neoglagoljene rečenice kao otklon od stila (*Sonja je žrtvovala svoju čast. Svoje tijelo. Svoj život.*)
- ostale pogreške:
 - *par*
 - *novci*
 - *Žive u neimanju.*
 - *Sonja i Dunja su požrtve svoje okoline.*
 - *Takva situacija nije fer.*
 - *socijalistički roman*
 - *One žrtvuju svoj komfort.*
 - *izbor između njegovog bratstva i njene bračne sreće*
 - *lik koji je forsiran napraviti žrtvu od strane svoga brata*

NAJČEŠĆE POGREŠKE – PRAVOPIS I GRAMATIKA

- citiranje
- zanaglasnice
- sklonidba zamjenica i posvojnih pridjeva
- budući da
- s/sa
- sintaktičke pogreške
- neoglagoljene rečenice (*Fjodor Mihajlovič Dostojevski najveći ruski književnik.*)
- *pripovijedač, pripovjedanje, pripovjedati*
- *kroz cijelo djelo*
- *odlučiti*
- *osjećaj, osjećati, bezosjećajna*
- *razumijeti*
- *donjela novac*
- *djelovi*
- *u nikojem*
- *Dunja bih htjela...*
- *sestra od Raskoljnikova*
- *Raskoljnikova sestra Dunja*
- *Raskoljnikov nije htjeo...*
- *biva osuđen*

PITANJA ZA SAMOPROVJERU

HVALA NA POZORNOSTI!

Edukacija za nastavnike hrvatskoga jezika, siječanj 2025.